

„Soča“ izhaja vsak petek in velja po pošti prejemanja ali v Gorici na dom poštana:

Vse leto f. 4.40
Pol leta „ 2.20
Četrt leta „ 1.10

Pri oznanilih in tako tudi pri „poslanicah“ se plačuje za navadno tristopno vrsto:

8 kr. če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 „
6 „ „ „ 3 „

Za vsako črko po prostoru

SOČA

Posamezne številke se dobivajo po 8 kr. v tabakarnicah v gosposki ulici blizu „trih kron“, na starem trgu in v namski ulici ter v Trstu, via Caserma, 3.

Dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredništvu „Soče“ v Gorici na Travniku 16, I., naročnina pa opravištvu „Soča“ Via della Croce št. 4, II.

Rokopisi se ne vračajo; dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina znižuje, ako se oglase pri opravištvu.

Člen 19. temeljnih postav pa šolstvo v Istri.

O tem važnem predmetu govoril je poslanec Vitez in seji državnega zbora 14. t. m. tako le:

„Da dokazem, kar trdim, da vladni organi tlačijo slovanstvo nemščini in italijanstvu na korist, hočem gledé Istre, katero zastopati mi je čast, kolikor mogoče kratko narisati žalostno stanje Slovanov, in sicer v trojnem oziru, v šoli, uradu in v javnem življenju, da spričam, kako se v Istri izpolnjuje člen 19. državnih temeljnih postav in Taaffejev program. Poprej pa moram navesti razmere prebivalcev po občevalnem jeziku, kakor so se pokazale po zadnjem ljudskem popisu. Po tem popisu je v Istri 284.154 prebivalcev. Po občevalnem jeziku je 4779 Nemcev, 43.000 Slovencev, 114.291 Italijanov in 121.732 Hrvatov. Relativno je torej največ Hrvatov; po odstotkih je 5.798 Slovanov, 4.904 Italijanov in 0.168 Nemcev. Tedaj so Slovani tudi absolutno v jako prevagiljivej večini, tako da so Slovani do Italijanov v razmeri kakor 3:2, to se pravi: tri petine je Slovanov, dve petini Italijanov.“

„Dovolim si sedaj, govoriti najprej o šolah. Uže večkrat sem v tej visokej zbornici razložil, da se postopa s Slovani, kar se tiče šolstva, kakor s pepeluško (pepeluharec). Italijanska manjšina ima skoro vse šole v rokah, slovenske šole se morejo na prstih prešteti, in še te so večinoma enorazredne. Pri vsem tem se zdaj poskuša, poitalijaniti še to malo slovanskih šol. To glavno nalogo si je postavilo neko novo društvo, ki se je nedavno ustanovilo, in to prav za prav ni nič drugega, nego posnemanje nemškega šulverajna. To društvo je zadnje dni razpisalo natečaj za darove učiteljem ljudskih šol na deželi, ki si pridobijo posebne zasluge za razširjanje italijanske kulture. Namen je tedaj jasen, namen je potujčevanje in oziroma italijančenje ljudstva na kmetih.“

„Prašam zdaj, ali smejo dopuščati šolske oblasti tako zlorabo učiteljskega stana? V šoli naj učitelj slovanško uči, izven šole pa naj širi italijansko kulturo! Ali ga to ne zapeljuje, da zanemarija dolžnosti svojega stana? Gospodu cesarskemu namestniku se je vzdignilo na potovanju v okrajih Volovsko in Lošini, slovanskim prebivalcem svetovati, naj v ljudske šole uvedó nemški jezik. Tedaj v taciš šolah, v katerih se imajo otroci skoro samo z branjem in pisanjem pečati, naj se pečajo še z učenjem popolnoma tujega jezika. Kje je tukaj, gospoda moja, pedagogika (zdrava pamet v odgoji)? Ali ne bi bilo mnogo primernejše in koristnije, ako bi bil svetoval Italijanom, ki živé skupno s Slovani, naj se uče družnega deželne jezika, kakor se tudi Slovani od svoje strani trudijo, da se naučé italijanskega jezika? Tako bi se dva naroda, ki skupaj živita, vzajemno spoštovala in ljubila; z združenimi močmi bi delala v korist dežele in bi ju ne ločil prepir.“

„Na učiteljski v Kopru so trije oddelki, italijanski, hrvaški in slovenski, ali kljubu novej šolske noveli uči se vendar največ in najvažnejših predmetov v nemškem jeziku, da, v četrtem razredu se uče vsi predmeti v nemškem jeziku.“

„Enake razmere so na ženskem učiteljski v Gorici. V kmetijskej šoli v Poreči, katera je vendar namenjena izključljivo kmetičnemu prebivalstvu, katero je skoro izključljivo slovanško, je uči jezik italijanski. Zato je tudi čisto naravno, da za šest ustanovljenih prostorov v alumnatu (rejšči), ki spada k tej šoli, je zelo težko dobiti prosilcev.“

„Navtična šola v Lošini je tudi italijanska. V Istri ni niti ene srednje šole s slovanskim učnim jezikom. Gimnazija v Kopru je italijanska, v Pazinu nemška, realka v Piranu je italijanska; ta pa je na smrt obsojena; morala se je opustiti zaradi pomanjkanja učencev.“

„V Pulji je nemška realka, ki je vojaški zavod. Ali to ni dosti, da v Istri ni nobene slovanske srednje šole, delajo se še vse mogoče zapreke, da se učenci od obiskovanja hrvaških gimnazij na Reki in v Senji odvračajo, če tudi sti ti gimnaziji prav tako o-

snovani, kakor gimnazije tostranske državne polovice, če tudi so tam izvrstni učitelji, če tudi je tam življenje mnogo ceneje, in imati ti mesti prav ugodno lego za prebivalce kvarnerskih otokov in volovskega okraja ker sti prav blizu in bi mladeniči tam dobivali poduk v materinem jeziku. Vse to nič ne pomaga, prepoveduje ali obtežuje se jim obiskovanje teh gimnazij, ker tistim, ki so svoje nauke izvršili na teh gimnazijih, brez ministerkega dovoljenja ni pripuščeno, obiskovati katero vseučilišče tostranske državne polovice, in tudi štipendije iz verskega zaloga se jim odrekajo, ako se hočejo posvečiti duhovskemu stanu. V ministerkem razpisu od 9. maja 1882. so bile v primeri s prejšnjimi še ostreje naredbe dane gledé sprejemanja tostranskih učencev na avstrijska vseučilišča, ako so se učili prej na zagrebškem vseučilišči. Na tak način skušaje zapreti Slovanom v Istri in na kvarnerskih otocih vsako višjo izoniko, da se slovanstvo polagoma popolnoma zatere. Kaj posebnega je s štipendiji. Za Istro je osem štipendijev po 84 gld., in ti štipendiji so v državnem proračunu pri koperskem gimnaziju zapisani. Potem je državna podpora s 1200 gld. zapisana pri državnem gimnaziju v Pazinu; tedaj ti štipendiji in ta državna podpora so tako rekoč tema gimnazijema lastna, ker se obiskovalcem drugih gimnazijev ne podeljujejo.“

„Leta 1875. se je pač za mladeniče kvarnerskih otokov ustanovilo 10 štipendijev po 100 gld., ali ti imajo jako čudno zgodovino. Ravni krški škof je namreč pri ministerstvu vložil prošnjo, naj se na otoku Krku ustanovi nižja gimnazija s hrvaškim učnim jezikom. Na to pa so mu odgovorili: Ne, gimnazije s hrvaškim učnim jezikom vam ne moremo dati, a damo vam 10 štipendij po 100 gld. Pristavil se je pogoj, da mladeniči, kateri hočejo uživati te štipendije, morajo obiskovati nemško gimnazijo v Pazinu. Tedaj namesti kruha so jim dali kamenja.“ (Tako je! na desuici!).

„Naravno je, da se ti štipendiji ne podeljujejo, ker na kvarnerskih otocih ni nobenega mladeniča, ki bi znal nemški jezik, in zato za štipendije nobeden ne prosi. Kar pa se tiče štipendijev iz deželnega zaloga, one se nikdar ne podeljujejo hrvaškim ali slovenskim mladeničem, ampak le italijanskim ali poitalijančenim, in vendar donajajo Slovenci in Hrvati k deželniemu zalogu prav tako, kakor Italijani, ali deželni odbor tega noče videti.“

„V novejših časih se celo prizadevajo, spraviti pod vladno oblast, zasebne in rodovinske ustanove za štipendije in podpore, da slovanski mladeniči ne bi obiskovali šole, v kateri bi se mogli učiti v materinem jeziku.“

„Enaka naredba je v dekretu namestništva v Trstu od 25. oktobra 1883. gledé podeljevanja povračajočih se letnih podpor iz dohodkov ustanovnega premoženja Arčirovega na krškem otoku. Po ustanovi je uprava zaupana škofu, on ima deliti tudi podpore.“

„Tu gre tedaj za čisto zasebno ustanovo. Vendar pa se je ukazalo, da se podeljevanje ne sme goditi brez ministerke dovolitve. Sedanji gospod škof je vložil protest zoper to narečbo in h kratu je prošil, naj se mladeničem s kvarnerskih otokov podeljujejo državni, kakor tudi zasebni štipendiji in podpore brez razločka, ali se uče na gimnazijih na Reki in v Senji, ali na drugih državnih gimnazijih, ter je dokazal, da kmalu nastane v krškej škofiji pomanjkanje duhovnikov, kakor se je to zgodilo v poreškej in tržaškej škofiji, ako se mu to ne dovoli. Upam tedaj, da visoka vlada razloge uvidi in ustreže temu njegovemu zahtevanju. Žal, da se začenjajo take istrskim Slovanom neprijazne namere tu in tam kazati tudi pri cerkvenih dostojanstvenikih. V žalostno prašanje zastran imenovanja novega škofa v Poreči, katero prašanje je duhove tako razburilo, ne bodem se spuščal.“

„Ne morem pa zamolčati, da, ker je v onej škofiji velika večina Slovanov, bi bilo — mehko rečeno — našemu času nasprotno (anahronizem), ako bi se ono mesto podelilo komu, ki ni zmožen slovanskega jezika. Kar se sploh tiče one namere, moram naglašati, da je rauki škof Dobrila ustanovil več štipendijev z izrečno določbo, naj se podeljujejo ubogim u-

čencem hrvaške in slovenske narodnosti. Vsakočasni tržaški škof naj skrbi za to, da se bo ta določba izpolnivala.“

„Kako se zdaj ta določba izpolnjuje, to se vidi iz tega, da se je šo le nedavno razpisal konkurs za dva teh štipendijev v organu tržaškega ordinarijata, „Curia episcopalis“, v italijanskem in nemškem, ne pa v tistem jeziku, za kateri so prav ti štipendiji določeni, namreč v hrvaškem in slovenskem jeziku.“

„Tisti, ki hočejo te štipendije dobiti, morajo se učiti na italijanski gimnaziji v Kopru, ali pa na nemškej gimnaziji v Trstu; na slovanskih gimnazijah se ne smejo učiti. Omenjeni gospod škof, ko je še živel, nabiral je doneske, da ustanovi malo semenišče za slovansko mladino. Gojenci naj bi se pripravljali za prihodnji svoj poklic, namreč za dušno pastirstvo naj slovanskim prebivalstvom.“

„Njegov nastopnik v uradu je zdaj iz nabranih doneskov ustanovil tako semenišče v Trstu. Ker gojenci morajo tam obiskovati nemško gimnazijo, tedaj nikakor ni dosežen namen, ki ga je rauki gospod škof imel. Omenjeni sedanji tržaški škof, ko je bil še v Poreči, nabral je tudi nekoliko denarja za zavod, kateri je ustanovil v Kopru, in k temu donajša deželni odbor letnih 1000 gld. Ker se pa na tamošnji italijanski gimnaziji slovanski jezik uči le kakor učni predmet, zato se ne more misliti, da so se mladeniči dovolj seznanili s tistim jezikom, kateri bodo v svojem prihodnjem poklicu, kakor duhovniki na deželi, najbolj potrebovali. Celo nevarnost je velika, da se še bolj potujčijo.“

Taaffejev program in slovansko uradovanje v Istri.

V tej zadevi je govoril poslanec dr. Vitez in seji državnega zbora 14. t. m. tako le:

„Kar se tiče uradov, nadejali smo se istrski Slovani po razglašeni državnih temeljnih zakonov, da pravična in previdna vlada uravna svoje postopanje po teh zakonih in da dobi naš jezik v šoli, uradu in javnem življenju pristojno mesto. Žalibog, da smo se zelo motili. Kakor v šoli, tako je tudi v uradu v vsakem oziru vsak dan slabše. Naš jezik se tam nemščini in italijanščini v prid zanemarija pri političkih, kakor tudi finančnih in sodniških gosposkah; v Istri je malokje kak uradnik zmožen slovanskega jezika, še manj pa je taciš, ki bi mogli v tem jeziku s strankami pismeno občevati. Prvi uradnik, gospoda moja, ne pozna in ne govori jezika večine prebivalstva; on tudi ne gleda rad, da ga njegovi podložniki govoré. Meni je znan primerljaj, da je bil premeščen neki okrajni komisar z boljšega na slabše mesto le iz tega uzroka, ker je s hrvaškimi prebivalci in občinami v njihovem jeziku občeval; kaznuje se tedaj uradnik, ki vestno izpolnjuje državni temeljni zakon. Pri političkih gosposkah se ne sprejme nikdo, ako ne dokaže, da je nemškega jezika popolnoma zmožen; s hrvaškimi občinami se občuje le v nemškem jeziku, in kaznuje se tiste občine, ki na nemške dopise nečejo odgovoriti; z italijanskimi občinami, to se ve da, občuje se v njihovem jeziku, da, celo hrvaškimi občinami se priporoča, naj dopisujejo v italijanskem jeziku. Če katera hrvaška občina pošlje deželniemu odboru kak spis v hrvaškem jeziku, tedaj si mora biti v svesti, da ne dobi rešila; spis se kar ad akta položi, ker tam o slovanskem jeziku sploh nočejo nič vedeti.“

„Čreska občina je bila cerkvenej upravi v Beli na otoku Cresu zaradi neke cerkvene zgradbe nekoliko denarja dolžna. Cerkvena uprava je tedaj napravila pobotnico v hrvaškem jeziku. Ali občina ni hotela plačati zneska, ker je bila pobotnica napisana v jeziku prebivalcev tega kraja, ki razen hrvaškega ne znajo nobenega drugega jezika.“

„Politiške gosposke pišejo v čisto hrvaških okrajih nemški, pošiljajo nemške ukaze občinam, kakor da smo zunaj v „rajhu“. Kje je tukaj enakopravnost našega jezika? Ali moramo mi Slovani v Istri tri jezike znati, da drugim opravke olajšamo?“

„Kaplan iz Zvoneče se je obrnil na okrajnega glavarja v Volovskem s prošnjo, naj ž njim vsaj v materinem njegovem jeziku občuje, ker nobenega drugega jezika ne govori. Na to sta bila izdana dva dekreta, namreč od 18. oktobra 1881. in 16. februarja 1883., katera si dovoljujem zaradi nje originalnosti tukaj prečitati.“

„Prvi dekret se glasi“ (bere):

„Ihr Ansuchen, mit Ihnen nur in croatischer Sprache zu verkehren kann keine Berücksichtigung finden, weil Sie nach Ihren Studien auch der deutschen mächtig sein müssen, welche in Oesterreich die Verkehrssprache zwischen landesfürstlichen Behörden ist, wozu die Pfarr-als delegirten Standes-Aemter (Matrikenführer) gleichfalls zu zählen sind.“

K. k. Bezirkshauptmannschaft Voloska am 18. October 1881.“

(Vaša prošnja, da bi se z Vami le v hrvaškem jeziku občevalo, se ne more uslišati, ker po Vaših študijih morate biti zmožni tudi nemškega, ki je v Avstriji občevalni jezik cesarskih uradov, katerim se prištevajo tudi župnijski uradi kot oskrbovalci matrik. C. k. okrajno glavarstvo v Volovskem, 18. oktobra 1881.)

„Povod drugemu dekretu, ki je iz novejšega časa, dala je okrožnica okrajnega glavarja v Volovskem prav temu kuratu v Zvoneči, in ta je bil pisan v nemškem jeziku. Kurat je to okrožnico nazaj poslal in prosil, naj se mu vsaj priloži hrvaški prevod ker nemškega jezika ne zna in v vsem kraju ni človeka, ki bi mu priskrbel prevod. Na to prošnjo je dobil ta le odgovor“ (bere):

„Dem hochwürdigen Curatante in Zvoneča mit dem Bemerken, dass die Seelsorgeämter in Angelegenheiten der Matrikelführung lediglich als vom Staate delegirte Staatsämter functioniren und hiemit als solche als delegirte Organe der politischen Staats-Verwaltung aufzufassen sind. (Čujte! na desnici.) Die Sprache des internen Verkehrs der politischen Staatsbehörden aber ist ausschliesslich die deutsche.“

Ich sehe mich daher nicht veranlasst, Ihnen in croatischer Sprache zu schreiben.

K. k. Bezirkshauptmannschaft Voloska am 16. Februar 1883.

Jettmar m. p.“

(Častitemu kuracijskemu uradu v Zvoneči v opombo, da dušopastirski uradi delujejo pri vodstvu matrik edino le kot od države pooblašteni uradi in da v tej svoji lastnosti se morajo toraj smatrati kot pooblaščenca politične državne uprave. (Čujte! na desnici.) Jezik medsebojnega dopisovanja političnih državnih uradov je pa izključljivo nemški. Zato ne vidim povoda, da bi vam pisal v hrvaškem jeziku. C. k. okrajno glavarstvo Volosko, 16. februarja 1883. Jettmar s. r.)

„Gospoda moja, iz teh dekretov se vidi, da gospod okrajni glavar je, ne brigaje se za postavne določbe, čisto samooblastno nemški jezik uže davno uvedel kot državni jezik in sicer v takej obširnosti, da ga hoče raztegniti celo na voditelje matrik. — Naravni nastopek takega ukaza bi bil potem ta, da bi se morale matrike same in sicer v vsej tukajšnji državni polovici v nemškem jeziku pisati. Kakov haut gout (obliček, posladek) za gospoda poslauca grofa Wurmbanda in njegove somišljenike! (Živa veselost.) Gospodje bi lahko dali gospodu okrajnemu voditelju spričalo lepega vedenja; ali more pa v enakej meri gospod ministrični načelnik s tem zadovoljen biti, to prepuščam njegovej razsodbi.“

„Pred desetimi leti — 29. aprila 1874. — sem v tej visoki zbornici interpeliral zaradi rabe slovenskega jezika v uradnih in sodiških. 15. februarja 1875. mi je bivši minister notranjih zadev baron Lasser na to interpelacijo odgovoril. Nočem tukaj citati obeh teh spisov, ali vsaj mi vendar nekoliko opaziti gledé odgovora, ki se mi je dal.“

„Res je sicer, da so bili dani ukazi davkarjem in sodiščem gledé rabe slovenskih jezikov v zunanjem občevanju s strankami, ali žalibog je tudi resnično, da se davkarje, kakor tudi sodišča po teh razpisih in ukazih prav malokdaj, skoraj nikoli ne ravnajo.“

„V odgovoru na mojo interpelacijo se trdi, da pri političnih, sodniških in deželnih posposkah ni nobenih spotikljajev gledé rabe slovenskih jezikov. Nu, to je po vsem neresnično, ker spotikljaji, reči moram, degajajo se skoraj vsak dan.“

„Prav tako neresnična je druga trditev, da se pri podeljevanju služb pri sodniških, političnih in finančnih gosposkah ozir jemlje na razmere, kakoršne so v Istri, kjer se govori več jezikov. Da temu ni tako, to prav jasno dokazuje to, da so pri največ, ali vsaj pri nekaterih političnih gosposkah nastavljeni uradniki, ki slovenski jezik premalo znajo, ali v njem pismeno ne občujejo. Pogosti so primerljaji, da pri sodiških še eden uradnik slovenskega jezika ne zna.“

„Saj se zdaj še v konkursih pri podeljevanju služb pri poštinih uradih znanje slovenskih jezikov na Primorskem ne zahteva. Se le nedavno se je pripetil primerljaj, na kateri je moj prijatelj Naberger gospoda trgovinskega ministra opozoril, in kateri tudi jasno moje trditve dokazuje, t. j. da se zahteva le znanje italijanskega jezika, slovenski pa se omenja ne, kakor bi v Istri ne bilo prav nič Slovanov. Tudi recepti in druge tiskovine, ki se nahajajo pri poštinih uradih, izdajajo se v italijanskem ali italijanskem in nemškem, pa ne v hrvaškem ali hrvaškem in nemškem jeziku, celo v tistih krajih ne, v katerih stanujejo sami Hrvati. V Istri se govori po nekem slovenski, po drugem delu hrvaški jezik. Ali popolnoma napačna je trditev, da tisti, ki znajo ta dva jezika — inenunjeta se seveda le narečji — ne umejo slovenskega ali hrvaškega pismenega jezika.“

„Ako bi bila ta trditev resnična, potem bi morala biti resnična tudi gledé slovenskega jezika na Kranjskem, in srbsko hrvaškega jezika v Dalmaciji. Saj se tudi v teh deželah v teh jezikih uradno občuje, pa ni nobenih zadržkov. To je tedaj le pretveza, in da je ta ugovor popolnoma ničev, to dokazuje tudi zgodovinska resnica, da je bil na otoku Krku stoletja pod vladjo Frangipanov hrvaški jezik z glagolitskimi pismenkami kakor izključljivi uradni jezik v rabi. In da se je to uradovanje ne le pod beneških gospodstvom, ampak celo do početka sedanje avstrijske vlade ohranilo, to dokazujejo pisma, shranjena v arhivu okrajnega sodišča v Krku, v katerem je jako veliko notarskih spisov v glagolitskej pisavi.“

„Kar se tiče javnega življenja, gospoda moja, tedaj se vidi, kako se nam Slovanom v Istri godi, iz tega, da se celo deželni zakoni in deželni ukazi ne razglajajo v hrvaškem jeziku. Zahteva se tedaj splošnovanje zakonov, a prebivalcem se neče javiti, kako se ti zakoni glasé. Menim da kaj takega ni v nobeni deželi v Evropi. (Poslanec Raič: Le v Avstriji mogoče!) Vsi razglasi, vsi pozivi tako posameznim občanem, kakor tudi občinam, pišejo se v italijanskem jeziku, zelo redko v slovenskem jeziku, v hrvaškem pa nikoli ne.“

„V prejšnjih časih so se dajali dekreti profesorjem in učiteljem v dveh jezikih, namreč Italijanom italijanski in nemški, Slovincem slovenski in nemški, Hrvatom hrvaški in nemški. Naravno je bil uže dejansko, če tudi ne postavno, nemški jezik ko državni jezik uveden.“

„Zdaj pa hočejo Hrvate in Slovence popolnoma pogoltniti, pišejo ali le nemški ali italijanski. Se li to pač ujema s programom njegove vzvišenosti gospoda ministerskega predsednika? Posameznim občinam na rojstvenem mojem otoku so celo vzeli mogočnost, poslati prošnjo visocemu dežavnemu zboru, naj se hrvaški jezik uvede v šole in urade.“

„Hrvate silijo, naj pišejo svoja imena v italijanskem pravopisu. V sled moje interpelacije v seji 6. decembra 1882. je ministerstvo notranjih zadev z dekretom od 10. maja minolega l. izdalo načela za stran pisave slovenskih družinskih imen v nekaterih istrskih delih v rojstvenih, poročnih in mrtvaških knjigah, kakor tudi za stran izdajanja izpisov iz teh knjig. Po tem ukazu ni dovoljeno pisati imen po sedaj obče rabljenem pravopisu, če tudi le v oklepkih (Čujte! na desnici), in kar se tiče novih vpisavanj, dovoljeno je sicer strankam zahtevati, da se ta zapisujejo v pravilnej, od one, ki se je pri zadnjem vpisanju rabila, različnej pisavi, ali potreba je, da se v ta namen napravi poseben zapisnik, in na ta se mora prilepiti kolek za petdeset krajcarjev.“ (Poslanec Raič: Enakopravnost v Avstriji.)

„Menim, gospoda moja, da je povsod vsacemu na voljo dano, pisati svoje ime po tisto lobnem pravopisu, ker pravopis — to je sploh znano — preduragačuje se v vseh jezikih; pravopis se ne menja le v hrvaškem, temuč tudi v nemškem, italijanskem in v drugih jezikih. Mora tedaj dopuščeno biti, da se ime piše v tistem pravopisu, ki je v istem času v rabi. Ali tega Hrvatom v Istri nečejo pustiti. Oni se morajo udati vsem silnostim in vsem tem troškom. To je toliko bolj čudno, ker tudi v Dalmaciji je hrvaški jezik v rabi, in tam je to brez vseh ovir dopuščeno. V Istri se pa kaj takega ne sme zgoditi.“

„Omeniti moram tudi, da je lošinjski okrajni glavar v dekretu, s katerim je občinam svojega okraja ta ukaz razglasil, ukaz samooblastno bistveno predrugačil. V drugej točki je namesti „zadnji vpis“ postavil „poprejšnji vpisi“ (anteriori registrazioni). Ukaz je tedaj zahteval, da je le zadnji vpis po novem pravopisu zapisan, da se sme tudi vprihodnje po tem vpisavati. On pa z zadnjim vpisom ni zadovoljen, ampak zahteva še vse poprejšnje vpise. (Čujte! Čujte! na desnici.) V tretjej točki je izpustil iz ukaza ta le stavek (bere): „Gledé dosedanjih predrugačb v pisavi ni se uradoma spuščati v uradno postopanje.“ — Tista imena tedaj, ki so bila uže poprej zapisana v novem pravopisu, imajo se tudi v prihodnje po obstoječem, to je novem pravopisu pisati. On pa tega neče, ampak hoče, da se tudi tista imena ki so bila pisana uže v novem pravopisu, predrugačijo v stari pravopis. To je njegov namen. To so naravno predrugačbe, ki vsebino ukaza zelo otesnujejo. Jaz ven-

dar mislim, da se more od okrajnega glavarja zahtevati, naj ukaze, katere mu pošljejo višje oblastnije zato, da jih razglasi dotičnim organom in strankam, razglasi nepokvarjene.“ (Tako je! na desnici).

Lanske volitve v istrski deželni zbor.

O istrskih volitvah se je preteklo poletje v slovenskih listih anogo pisalo, ali natančna in podrobna poročila so imela v listih svoje težave zaradi primorskih razmer. Poslanec Vitezič moramo zahvaliti se, da je to stvar v državnem zboru na Danaji spravil na beli dan in da je tako omogočil javni popis neklih dogodkov, katerih bi ne mogli verovati, ako bi se ne pripovedovali pričo visokega ministerstva, katero je zapovedal, kakor smo zadujče poročali, ostro preiskavo v tej zadevi. Vitezičev govor glasi se v tem oziru (večinoma po „Edinosti“, kakor prej) takole:

„Kakor sem uže omenil, živi v Istri po odstotkih računjeno 5.798 Slovanov in 4.001 Italijanov. Ako bi bil volilni zakon pravičen, moralo bi biti tudi število poslancev razmerno. Kako pa je v resnici? Deželni zbor ima 33 udov, in sicer 30 izvoljenih poslancev in 3 virilce (ki sedijo v zboru vsled svoje službe, n. pr. poreški škof). Od teh 30 izvoljenih poslancev bi imelo biti 17 Slovanov in 13 Italijanov. A Slovanom se nikoli ni posrečilo preseči število štiri. Zato spada na Slovan na 7 $\frac{1}{2}$ Italijanov, le v zadnji deželni zbor se je Slovanom posrečilo, izvoliti pet pristavov svoje stranke. S tem pa večina ni bila zadovoljna. Volitve treh poslancev je zavrgla (Čujte! Čujte! na desnici), če tudi k temu ni imela nobenega uzroka, in od tod izhaja, da Slovan v Istri zastopata zdaj dva, pravim dva poslanca v deželnem zboru. (Čujte! Čujte! na desnici). V državnem zboru do uvedanja neposrednih volitev še zastopani nismo bili. Otkar so se u edle neposrednje volitve, zastopa istrske Slovan na poslance, namreč jaz, in Italijane trije poslanci. Taka neprimera je naravni nastopek volilnega zakona. Jaz hočem le omeniti, da izmed 30 izvoljenih poslancev jih spada 18 na skupino veleposelstnikov, mest in trgovinske zbornice, da pa spada le 12 poslancev na skupino kmetijskih občin, ki imajo vendar največji del prebivalstva, in v katerih so skoro sami Slovan. In vendar, gospoda moja, toži gospod Embri zoper tak volilni zakon. Na strani 182. pravi, da je vيدا, da bi se branda italijanskega življa, zrušila slovenske občine z italijanskimi mestji, da bi tako mogel biti tam uradnik ali duhovnik voliti. Gospod Embri pa pravi, da je prav z združenjem kmetijskih občin z mestji prišlo ubogo slovensko prebivalstvo pod oblast meščanov; to dokazujejo vse te volitve. Ne morem se vzdržati, da ne bi omenil dogodkov, ki so se dogodili meseca junija lanskega leta v lošinjskem okraj pri volitvah deželnih občin.“

„Pri teh volitvah so se godile nezastlišane nepostavnosti in nerednosti od strani državnih organov, kateri so po svojem stari prav za to poklicani, da pazijo, da se zakonni splošnovanje. Okrajni glavar, prezirajoč dolžnost, katero mu nalaga njegov kmetijska služba, da naj se vzdrži vsacega posrednjega ali neposrednjega upliva za eno ali drugo stranko, ponudil se je sam za kandidata v tem okraju. (Čujte! na desnici.) Storiilo se je vse mogoče, da bi zmagal ta kandidat. Poslanec je bil k volitvi kakor vadem zastopnik njemu podložni okrajni komisar, ki je „privaudani“ Italijan. Prva njegova naloga je bila, da vodi volitev v Vrbanju na otoku Krku. Tam se je sešlo 60 volilcev. Od teh je 47 glasovalo za slovensko in 13 za italijansko listo; to se vé, da oni tako volitvijo ni bil zadovoljen, zato je tudi, da ni še večine, ter je ukazal drugo volitev.“ (Velik smeh.)

„Predsednik (pozvoni): „Presim malo več miru, da morem razati, o čem gospod poslanec govori.“ (Živa veselost.)

„Poslanec dr. Vitezič: „Meni je na tem, da govorim skoz okno (vsemu svetu. Op. urednik.) On je tedaj zaukazal drugo volitev. Pri razmeri mej 47 in 13 je trdil, da ni večine.“ (Smeh.)

„Le smeajte se, gospoda moja, tako se izvršujejo ustavni zakoni v Avstriji. (Izvrstno! Izvrstno! na desnici.) On je tedaj zaukazal drugo volitev. Pri drugej volitvi je bilo zopet 47 glasov za slovensko listo, le trije glasovi za italijansko. On pa s tem še ni bil zadovoljen ter je zaukazal tretjo volitev. (Čujte! na desnici.) Pri tretjej volitvi je bilo zopet 47 volilcev za slovensko listo in le eden za italijansko, ker drugi so odšli. Zdaj vendar ni mogel več dalje in moral je proglasiti, da je volitev vendar prava. A taka nevolja ga je popala zaradi te volitve, da je ukazal zapreti nečega bodočega doktorja prava, (Čujte! na desnici) le zato, ker se je ta razveselil zmage in zaklical: Živio cesar! Živili Hrvati! (Čujte! Čujte! na desnici. — Poslanec Raič: To je svoboda v Avstriji.) Prav tako je ukazal zapreti tudi nečega drugega volilca iz enacega uzroka. Nasprotni nečemu duhovniku se je pri tej priliki tako

(Dalje v prilogi.)

nespodobno vedel, da ga je ta zaradi žaljenja časti pred sodnijo pozval. Tu pa je gospod škof vmes stopil in ubogi duhovnik je moral od tožbe seveda odstopiti. (Poslanec dr. Trojan: Je li okrajni komisar še tam?) Da, še je tam. (Poslanec Raič: Dobro shranjen!) Na papirji so ga prestavili, ali v resnici je še tam.“

„Gospoda moja! Če trdi se je gosposkam to čudno postopanje brzojavno naznanilo, vendar je bil ta okrajni komisar, „privandran“ Italijan, poslan v Beško, ki je tudi na otoku Krku, da vodi volitve. Po bistvenih načelih vsacega volilnega zakona je naravno, da ima biti volitev javna. Ni li res? To menim. To pa pri nas ni tako. Volitev se je vršila čisto tajno. Bili so pri njej gospod okrajni komisar, katerega sem prav zdaj omenil, občinski načelnik in občinski tajnik iz Beške, in občinski načelnik iz Vrbnika, ki so vsi znani pristaši okrajnega glavarja, za katerega volitev je slo. Tega zadnjega občinskega načelnika iz Vrbnika so v Beško se saboj vzeli, da so mogli tako rekoč prav po domače svoje stvari izvršiti. (Cujte! Cujte! na desnici). V ta zborček je bil drug za drugim poklican, tam so zahtevali od njega glas in ga potem strani poslali. Drug je prišel za drugim, in ti gospodje so potem ukrenoli tam, kar so za prav spoznali.“

„Volilci so se zunaj prešteli med sabo in dokazalo se je, da so bili v večini. Ko pa so omenjeni gospodje tri ure skupaj sedeli, proglasilo se je, da je zaugala italijanska stranka. Kdo je mogel nadzorovati? Tega nobeden ne vé. (Tako je! na desnici.) Na enak način brez javnosti, ker to je tam uže navada, postopalo se je naravno tudi v Čresu. Jaz pač menim, da se v ustavni državi še nikoli ni kaj takega pripetilo, da se namreč vrše volitve tajno, brez nadzorstva. Tu je naravno vsa ustavnost le sleparstvo. V Krku, kder so se vršile tudi volitve, pa pod vodstvom družega vladnega komisarja, dobila je slovanska večina vendar večino. Zapisnike so poslali v Lošinj okrajnemu glavarju, ki je bil, notabene, sam kandidat, in ta je volitev, ker ni bila njemu ugodna, uničil in novo volitev zaokazal.“ (Cujte! Cujte! na desnici. Poslanec Raič: Pravica v Avstriji!)

„Zoper take jasne krivice je večina k volitvi došli volilcev poslala protest cesarskemu namestništvu s prašanjem, kako zadoščanje da cesarski namestnik razzaljenemu čutu ljudstva. Ali na ta protest ni bilo odgovora, in v Trstu izhajajoči časnik „Naša Sloga“, ki je priobčil odprto pismo na namestnika zaradi omenjenih nepravilnosti, bil je brez vsega ozira zasežen. Še moram omeniti, da se je 20. junija vršila druga volitev 14. junija, kakor rečeno, bila je prva volitev v Krku. To pa je okrajni glavar uničil in druga volitev se je vršila 20. junija.“

„Pri tej drugi volitvi so uže sprevideli, da ne pojde, če se javno voli. Bila je torej volitev tajna in izvršila se je ugodna okrajnemu glavarju.“

„Pa še druga posebnost se je tam pripetila, volili so se namreč volilci iz mest za volilne može kmečkih občin in so kakor taki tudi glasovali. Menim, da je to zoper določbe državnega temeljnega zakona, da volilci mest volijo kakor volilci može v kmečkih občinah. Takih primerov se je več dogodilo in dopustilo. Jaz bi lahko navedel še obilo takih nerednosti. Vi mi pač odpustite, ako od Vaše potrpežljivosti nekoliko veliko zahtevam. (Le nadaljute! na desnici); ali težko si je misliti takih nerednosti, kakoršne so se tam godde. Zato mi pač odpustite, ako Vas daleč o tem zadržujem. Menim, da so moje razlage dovolj dokazale nered, ki so ga delali politični uradniki pri tej volitvi.“

„Zoper to volitev se je vložilo pet protestov pri deželnem zastopstvu. Protest krških kmečkih občin je podpisalo 149 volilcev, prosim, ne pozabite tega števila — ki so pri volitvi 14. in 20. junija svoj glas oddali.“

„Po poročilu deželnega odbora samcega je prišlo k volitvam 278 volilcev; imelo je tedaj teh 149 volilcev, ki so k volitvam došli, in vendar se na ta protest ni ozir jemal.“ (Cujte! na desnici).

„Ne bi bilo verovati, da bi deželni zbor, kljub vsem tem dogodkom, potrdil volitev, ki se je na tako čuden način izvršila. Je li to v ustavnem duhu? Ako bi se dogodili taki neredi v deželnem zboru, v katerem imajo večino Slovani, uže davno bi tak deželni zbor bil razpuščen. Ako pa vlada neče seči po tako krepke naredbi, tedaj menim, da je vendar najsvetejša njena dolžnost, preiskavo ukazati zoper tiste, ki so zadolžili take nerednosti, in kaznovati tiste, ki so spoznani za krive, in za krive bodo brez dvombe spoznani. To zahteva pravica, to zahteva razzaljeni pravni čut Slovanov, ki nečejo, da se z njimi dela, kakor z brezpravnimi bitji. Ministerstvu so se one dogodbe naznanile, ne le po raznih telegrafih, temuč tudi po pet isterskih poslancih, in sicer po navlašč v ta namen poslanaj deputaciji. Njegova prevzvišenost gospod ministerski načelnik je pri nekej priliki v tej visoki zbornici slovesno izrekel, da bode vedno strogo zahteval, da bodo njemu podloženi organi zakone

spolnovali. Rekel je, ako se mevi razodenó gotovi dogodki, v katerih uradniki zakone prelamljajo, ali svojevoljno postopajo, pozovem dotične na odgovor. Nu, tu je podanih vse polno dogodkov. Uradniki pa, ki so tako postopali, sedé prav mirno v svojih sedežih in še nadalje Hrvatje preganjajo. (Cujte! na desnici). V Beški, kjer je na krmilu Slovanom sovražna stranka, niso se razpisale občinske volitve, če tudi bo skoro leto, od kar je minela doba za nove volitve. Poslali so se v tej zadevi protesti okrajnemu glavarju, cesarskemu namestništvu, ministerstvu, ali doslej brez vsacega uspeha. Jaz morem le reči, da tudi zdaj leži protest pri ministerstvu, in da se nadejam, da se bo vsaj zdaj ta glas poslušal.“

Istrske raznoterosti

iz govora državnega poslanca dr. Vitezića v seji 14. t. m. na Dunaji.

„Okrajni šolski svet v Malem Lošinj je poslal v Vrbnik na otoku Krku kot namestnico na izpraznjeno podučiteljsko mesto pri tamošnji deški šoli, v kateri je hrvaški izključljivo učni jezik, neko učiteljico, ki je bila izprašana samo za italijanske šole in ki se ni učila hrvaškega jezika niti kot takega, iz katerega bi delala skušnjo. To pa je storil okrajni šolski svet ne iz pomanjkanja prosilcev, ker oglasilo sta se dva popolnoma sposobna prosilca, ampak samo zaradi dražbe (šikane).“

„Zdi se mi, gospoda moja, primerno, da omenim tudi poulične nered e, ki so se godili v Poreču 21. avgusta preteklega leta, ko se je bila odtegnila večina deželnega zbora iz deželne dvorane, ker se je drznil neki hrvaški poslanec govoriti v svojem materinem jeziku, v jeziku, ki ga govori večina prebivalstva. Ko so hoteli hrvaški poslanci po oni viharji seji oditi domov, spremljalo jih je sikanje, žvižganje in sunder celo do njihovih stanovanj. Ko so se godili neredi ni bilo videti na mestu ni občinske straže ni žandarmerije. Vladni zastopnik v deželnem zboru, ki je ob enem okrajni glavar, je videl in slišal, kako so nepokojniki pred dvorano hrumeli in sikali, pa ni ničesar storil, da bi bil varoval poslance pred razsajali. Namesto da bi oporekal temu, kar se je v deželni dvorani zgodilo, in da bi zahteval strogo izpolnitev postave, je delovanje teh ropotalcev skoro odobril, ke je z mamama majaje rekel proti poslancu, ki je prej hrvaško govoril, da bi bil lahko prejel, da gospodje zapustijo sednico, ker ne poznajo jezika, v katerem je govoril.“

„Naprej moram omeniti, da to nikakor ni res, ker večina poslancev pripada odvetnikom, veleposertnikom, ki so vsi z ljudstvom v naravni vedni zvezi; ker je večina ljudstva slovanska, zato so naravno tudi ti slovanskega jezika prav dobro vešči. Pa tudi ne gledaj na to, prašam, gospoda, ali more tolažba, katero je dala vlada v svoji časti globoko žaljenim zastopnikom slovanskega ljudstva, ali more tako vladno postopanje te poslance osrčiti, da bi ostali v Poreču in izvrševati svojo nalogo kot deželni poslanci. To, gospoda moja, nikakor ni bilo mogoče, pobeigniti so morali iz mesta po oči (Cujte! Cujte! na desnici), v temi in skrivši, da bi se ne izpostavili novim napadom. Mislim, gospoda moja, da pri takih okoliščinah je vendar potrebno poprasati in premišliti, ali je mesto, v katerem so ustavní nazori o dostojanstvu in nedotakljivosti ljudskih zastopnikov tako malo prodrli v njegove stanovce in kjer se tako malo na nje ozirajo, ali je tako mesto sploh sposobno in primeruo, da zboruje v njem deželni zastop.“ (Prav imate! na desnici.)

„Vsekako si pa dovoljujem prašanje do visoke vlade, ali so bili klicani na odgovor oni organi, ki so v Poreču postavljeni, da skrbijo za javni red, zaradi tega, ker so opustili braniti slovanske deželne poslance pred zasramovanjem in napadi, katerim so bili izpostavljeni 21. avgusta preteklega leta, — in ali so se naredile priprave, da bodo mogli deželni poslanci istrski, kakor se spodobi v ustavní državi, izvrševati za naprej svoje mandate prosto in brez ovir.“

„Omeniti bi imel, gospoda moja, še en slučaj, en slučaj, ki zadeva moje osebo, to namreč, da na podlagi neke od tržaškega namestnika proti meni objavljene nepravilne, ker na izmišljenih dejanjih slouče obtožbe, sem bil pokaran od svoje višje oblasti. Ker pa pričakujem, da se mi dá za to primerno zadoščanje po uradni poti, vzdržujem se za zdaj o tem natančneje govoriti.“

„Pa, gospoda moja, ne samo v moralnem in kulturnem, ampak tudi v gnetnem oziru smo primorski Slovani na slabšem nego Italijani. Mogel bi v dokaz teh mojih besedi navedsti razna dejanja; vendar opustim to zaradi tega, ker uže tako sem mnogo tirjal od Vaše potrpežljivosti. Le na kratken (veselost) hočem opomniti, da dežela boža od dneva do dneva le bolj in da to je neobhoden nasledek take politike. Zatoče izseljevanje uže tako redkega prebivalstva po deželi kaže, da ončasne razmere so neiz-

nosljive. Še te dni smo brali v časnikih, da neki beg v Bosni je naselil na svojih posestvih dvanajst družin iz Istre in da mnogi drugi izseljenci iz Istre so zopet na poti v Bosno. Prašam sedaj, ali je mogoče, da bo tako stanje še dalje trpelo?“

„Grem h koncu. Nemška stranka upije iz polnega grla: Avstrijski Nemci hočejo, naj ostane Avstrija nemška, vvedimo nemški jezik v šole, dopisujmo občinam v nemškem jeziku, dajmo nemškemu jeziku, kjer koli je mogoče, prednost, potem že pridemo do cilja! Dasi je ta stranka zdaj v manjšini, godi se vendar vsaj v Primorji vse po njeni volji. Prašam zdaj, kaj je pravi uspeh onih naporov, katere dela ta stranka? Uspeh je na Primorskem in v Istriji italijančenje ali velika rast italijanskega življa. S tem se to doseže, po čemer hrepenijo Bonghi in njegovi tovariši. Statistične date (številke), katere sem navedel, dokazujejo to temeljito. Vendar denimo, da se sploh posreči nemški stranki, Primorje res ponemčiti, kar je nemogoče, kor iz skušnje vemo, da to se jej ni posrečilo kljub njenemu orjaškemu prizadevanju, ampak da je prav nasprotno dosegla; vendar denimo, da se ponemčenje posreči, ali je, prašam, v korist Avstriji, da se tam pripravi tako stanje (ponemčenje)? V tem oziru je prav mikavno in podučno pismo, katero je pisal neki ogerski patrijot (rodoljub) pisatelju one knjige, iz katere sem zadosti navedel (veselost). Ono je ponatisneno na strani 189. do 201. te knjige v italijanskem prevodu. Ogerski državnik, mimo gredé rečeno zagovornik konfederacije (zveze) podonavskih dežel, očita Italijanom, da želijo razpad avstrijske države, in jim stavlja pred oči posledice, ki bi prišle iz tega za Italijo.“

„Med drugim jim pravi, da so Italijani premalo modri, ako mislijo da Nemci ne hrepenijo po jadranskem morji; da bi jih prepričal o nasprotni resnici, povedal je Fambriju zadržaj nekega pisma, katero je bil nedavno neki uplivni državnik v Berlinu poslal njemu (ogerskemu državniku). Fambri je imel to pismo za tako važno, da je je ponatisnil na dveh mestih svoje knjige. Vsega pisma vam ne morem zdaj brati, ker pri sedanji politični konšulaciji (deboli prijaznosti) se mi zdi preveč vznemirljivo.“

„Berolinski državnik je pisal (bere): „Obrnili smo svoje oči v Trst in v gospodje irredentariji bodo imeli tam z nami govoriti, ki smo mnogo trša kost za njih zobe. (Cujte! na desnici.) Ako je naša politična previdnost odstranila zdaj to misel z obzorja ali saj meglo zavila, bodite preverjeni, da jo zagledate pri prvi ugodni priliki v njeni polni svetlobi.“ Gospoda moja, to kar sem izpustil, je še močno huje.“ (Cujte! na desnici.)

„Gospodje ponemčevalci, bi morali, ako imajo še kaj srca za Avstrijo, stvar dobro premisliti in misliti, ki so v tem pismu izražene, vtisniti si v spomin.“

„Če vse skupim, je torej moje mnenje, da le ona politika more Avstriji ugajati, ki si stavi nalogo, spraviti narode po poti narodne ravnopravnosti (dobro na desnici); ker pa ona politika, katero tirajo zdaj v Primorji, ne stoji na tem stališču, ker se tam prizadevajo slovanski življenj na vsak mogoč način potlačiti in zatreti, ne morem take politike kot Avstrijan in Slovan nikakor odobravati, nasprotno štejem si v najsvetejšo dolžnost, pobijati jo po vseh postavnih potih.“

„Samo še dve besedi v moje opravičenje. Neke sovražna mi stranka je skušala sumničiti me pri mojih italijanskih rojakih, govoreča o meni, da porabim vsako priliko v tej visoki zbornici, da sipijem sovraštvu proti italijanskemu prebivalstvu in proti italijanski narodnosti v Istri.“

„Vso zbornico kličem za svojo pričo, ali je prišla kedaj sovražna beseda proti onemu ljudstvu čez moje ustnice.“ (Klici na desnici: Nikoli!)

„Vedno sem si štel v svojo dolžnost, pravice slovanskega naroda, kateremu pripadati mi je v veliko čast, varovati proti zatiranju, naj pride koder koli, od nemške ali italijanske strani, naj se godi tukaj v visoki zbornici ali kjer koli. Vsako potujčevanje mojih rojakov sem studil; zato se nisem izrekel manj odločno proti nemčenju ko proti italijanjenju.“

„Zvesto držeč se načela „unicuique suum“ (vsakemu svoje) nisem nikoli segal v pravice drugih. Tako sklepam.“ (Pritrjevanje in ploskanje z rokami na desnici.) S temi besedami je končal poslanec dr. Vitezić svoj izvrstni govor. Da bi se kmalu pokazal tudi dober sad tega govora, za kateri se gospoda poslancu iz srca hvaležni vsi primorski Slovani.

Dopisi.

Iz goriškega okraja, 20. marca. — V št. 11. cenjene „Soče“ sem opisal, kako se napravljajo ženske iz goriškega okraja v Aleksandrijo, in kako se godi doma, ko je gospodinja z doma. Navadno pride tega, da gospodar mora iti po denar na posodo k krčmarju, kateremu zastavi hišo ali kos zemljišča. K njemu zabaja toliko časa, dokler ni vse zastavljeno. Upniku ostane slednjič zemlja ali hiša, in to v prav kratkem času. Med tem pošlje žena nekoliko rumenjakov, katere pa vé skrbni oče hitro odstraniti — delajo mu veliko nadlego. Vsi družini treba obleke, žita tudi ni več in v prodajalnici jestvin je nekaj zastarele dolžnosti, katera mora zdaj zginiti. Zastavljena hiša se ne more več rešiti, upniku je v popolni oblasti. Leta tečejo. Isto pot kakor hiša naredi tudi prvi košček zemljišča in kmalu za njim še drugi, ako se nahaja. Zapravljeno je po nedolžnem celo inajhno premoženje, katero bi gotovo ne bilo pošlo, ako bi bila ostala gospodinja doma. Vrh vsega tega dela ubogi mož še dolgove, pije, se pijani ter hodi s prekriznanama rokama iz gostilne v gostilno — to je tudi pravilo. Prav ima, saj gospodinja nij doma — kaj hoče ubožček! Tako gredó rakom žvižgat polja, travniki, hiše in druge posestvine, katere bi se ne bile prodale pri dobrem gospodarjenju. Oni revni napoleoni (rumenjaki), katere si prislužijo ubogi ženski tripin, nimajo blagoslova od zgoraj, nimajo stalnega bivališča v hiši. Koliko denara je uže prišlo v to ali ono vas od onega časa, ko je šla prva žena odtod — ni mi mogoče natančno povedati. Zadostuje naj nam le površno število, ki mi ga je nekdo le po debelem preračunjenju povedal. Leto k letu naj bo v Aleksandriji iz ene občine 60 žensk. Vsaka naj pošlje domov letnih 100 forintov. To bi bilo 6000 forintov na leto. Vzemimo, da poznajo naše ženske to nevarno pot uže 20 let — a poznajo jo že dalje časa, tedaj je prišlo v tem času v občino 120.000 forintov. Gotovo je to lepa svota, katera bi se morala vidno poznati pri premoženju dotične občine, ako bi bili vsi ti goldinarčki doma ostali. Lep kupček bi bila tudi le polovica onega zneska, namreč 60.000 for. Pa še tega nij. Večino denara ima Gorica — tam pa se za nas nič ne pozna. Pri vsem tem je pa ta moj račun v primeri z resnico še prenizek. Z lahko vestjo morem vzeti trikrat večjo svoto, kajti pravi se, da služi dekla tam po 8—14 tolarjev na mesec. A kje so še darovi, s katerimi se včasih katere Aleksandrinke bahajo?

Toliko naj zadostuje o gmotnem ali materijalnem dobičku v Aleksandriji. O moralnem dobičku (povem katero drugikrat; danes le to rečem, da ne služi našemu okraju ni v čast ni v veselje.

Iz Kanala 20. marca. Občinski pašniki so se prošle dni v občno zadovoljnost med občinarje razdelili. Bogatini so zadovoljni, ker so dobili dobro in veliko, isto tako morejo biti zadovoljni reveži, ker debili so, kar prej niso imeli. Nekatere bo stalo veliko dela in truda, predno bodo plod svoje zemlje uživali, vendar nadejati se je, da v času treh let dobe naši sedaj razdeljeni pašniki drugo lice. Torej vrli Kanalci, na delo; brez truda ni kruha, brez muke ni moka. Sedaj pa še nekaj drugega. V Lomu je neki star fant I. L. svojega sovaščana prebodel, tako da se je ta takoj na tla zgrudil ter leži na smrtni postelji. Hudodelnika so še isto noč naši vrli žendariji vjeli ter ga v zoper odpeljali. Hudodelstvo izvršilo se je v temni noči in nikdo — niti ranjenec — ni vedel, kdo je hudodelstvo učinil. Sumili so na onega, katerega so žendariji v zapor odpeljali; a on je vse tajil in preiskava je bila dolgo brezuspešna. Vendar sodnik si ni dal miru, velel je hudodelnika odpeljati na mesto, kjer se je hudodelstvo izvršilo, in pričela se je vnovič vsa preiskava; a tudi ta je bila brez uspeha. Našemu stražmeštru pri c. kr. žendarmerijski postaji M. Mole-tu se je slednjič posrečilo, dokazati vsled nove preiskave, da je označeni fant res hudodelstvo učinil, kar je na vse zadnje sam priznal. S tem je bila pravda končana in hudodelnika so odpeljali v Kanal, kjer ga čaka zaslužena kazen. Čast takemu stražmeštvu, ki je tudi radi svojega lepega vedenja obče spoštovan in priljubljen; le hudodelniki se ga bojijo. Čast, komur čast gre.

Stari možje pripovedujejo, da v prejšnjih časih so besili med našimi domačini še ne vsakih 100 let jednega, a ako pojde tako naprej, kakor je začelo v novem letu, obesiti bi jih morali sedaj 100 na leto. Ti možaki pravijo, da te žalostne prikazni je krivo to, ker ljudstvo pozabljuje na Boga in nima strahu božjega v sebi. Nimajo li prav?

Iz Medane, 19. marca. — Čital sem dopis iz Brd v 10. št. „Soče“, kateri pravi, da Medancev ni še prišlo petje Cecilijanskega društva do ušes in to zaradi orgljarja, kateri sekiric ne pozna. V onem dopisu trdi nekdo, da bi morali Medanci sedanjega orgljarja iz službe odpustiti in drugega tam bivajočega

orgljarja v službo vzeti, kateri zna orgljati po sekiricah ali notah.

Tudi jaz se vjemam s predlogom g. dopisnika, kar se tiče napredka, ali ker poznam značajnost, pravičnost in previdno postopanje Medancev, sem prepričan, da se ne bodo ravnali po nasvetu g. dopisnika, marveč da bodo s starim orgljarjem zadovoljni, dokler ne bo sin zmožen prevzeti . . . posel in svojega očeta nadomestovati. Sin se uči v Gorici orgljati po sekiricah. Pomisliti je tudi, da opravlja sedanjí orgljar to službo že čez 40 let v Medani in da ni več tujec, ker je bil sprejet med domačine.

Ako bi bili Medanci prav primorani, poiskati si drugega orgljarja, v sveti sem si, da ne bi izbrali tam bivajočega orgljarja, katerega g. dopisnik nasvetuje, da ne bi s tem povzročili sovraštva pri tistih občinah, katerim nasvetovani orgljar že čez 20 let služi. Tako postopanje Medancev je hvale vredno, to mora vsakdo priznati.

L. J.

Iz Medane, 24. marca. — Izvolite, čast. gosp. urednik, sprejeti v „Vaš cenjeni list dopis iz Medane v potrjenje onega dopisa v 10. št. „Soče“, ki pravi, da Medanci so sezidali še nedolgo novo cerkev in nov zvonik, (za časa dobimo tudi nove zvonove, katere vsi željno pričakujemo) toda cerkveno petje da je še vedno staro, tako da gotovo še vrabec na strehi se ga je že naveličal. Kaj hočemo, predragi dopisnik, k temu, ako so č. g. vikar in občinski možje staremu organistu usmiljeni, rekoč: star je, že dolgo let v Medani orgljari, pustimo ga, naj opravlja kakor zna. Toraj, dragi g. dopisnik, dolgo časa uide še, predno se bo pelo kaj novega v krásni cerkvi medanski, akoravno prijetni glasovi tukajšnjega pevskega zbora željno pričakujejo.

Narlaže bi se do tega dospelo, dragi g. dopisnik, ako bi se staremu organistu odvzele o praznikih in shodih sv. pete maše proti temu, da za tisto plačo, katero sedaj ima, bi orgljal dalje o navadnih nedeljah. Vsaj takrat bi toraj bilo v cerkvenem petju kaj novega pod vodstvom, onega organista, stanujočega v Medani, katerega je dopisnik v 10. št. omenil.

Vse to pa je le prazen razsod, ako so predstojniki temu nasprotni, ako raje pri starem ostanejo nego bi podpirali to, kar bi bilo v Medani gotovo prva stopinja k boljšemu cerkvenemu petju. (Tako razpravljaje domačih zadev, kakoršno vidimo v dopisih iz Medane v št. 10. in današnji, je prav mikavno. Zli se, kakor bi videli medanske može v posvetu pod domačo lipo, kjer vsakdo kot prost občinar izrazi svoje mnenje. Ni dvomiti, da nazadnje obvelja tisto mnenje, katero se pokaže z ozirom na vse okoliščine kot najbolje. Ur.)

P.

Iz Tolmina 26. marca. — Nameraval sem že dolgo časa, da bi opozoril Tolmince na neko prav potrebno zadevo.

V Tolminu se je že mnogo potrebnega in lepega izpeljalo, vendar zankali mi ne bote, dragi domačini, da je tudi sledeči nasvet za naš trg prekoristen. Naš trg ima dosti izvrstnih fantov; torej nasvetujem, ustanovite si še gasilno društvo (požarno stražo) in priskrbite si zelo potrebno brizgalnico, ktera dosti ne bo stala in za katero vsak tržan rad kaj podari, ker vsak vé, da bi bila pri nesreči tudi njemu v veliko korist. Saj imajo še manjši kraji nego je Tolmin, kateri štejejo le po 80 do 100 hiš, že zelo potrebno brizgalnico. Na noč torej, Tolminci, da bomo pripravljani, ako nas nesreča dohiti!

Ker imam pero v roki, naj omenim še to: Pred dvema letoma vam je bila brizgalnica na ponudbo s pogojem, da bi odstopili od „fontane“ jedni hiši potrebne vode. Ker tega žalobog niste sprejeli, priskrbite si jo zdaj pa na drug način.

Tolminci! ponavljam svojo prošnjo v svojem in v imenu drugih, ustanovite gasilno društvo ali požarno stražo! Po toči zvoniti ne pomaga nič.

Domačin...RES...

V Ljubljani, 27. marca. — Čudo je, kako se je razvilo naše časopisje v prav malo letih. Svoje dni si je mogel naročiti domoljub vse slovenske liste brez posebnih žrtv; dandanes je to le onim mogoče, ki se odlikujejo po Krezovih darovih (bogastvu), drugi zemljani pa se moramo zadovoljiti le z nekaterimi časopisi kot svojimi; ostale pa si moramo poiskati v čitalnici ali v bralnem društvu. Samo letos rotilo se je pet novih listov in dva se nam še napovedujeta; tako jih bomo imeli Slovenci v kratkem 31—33, ako ne morebiti celo več. Za tak mal narod in tako neugodne razmere gotovo ogromno število! Vsem peterim časopiškim novorojencem je Ljubljana rojstno mesto, kjer izhajati sedaj nad dve tretjini vsega slovenskega časopisja, kar je očividni dokaz, da bela Ljubljana ni samo zemljepisno, ampak tudi duševno središče vse Slovenije. Kateri izmed novih listov: Duhovni Pastir, Kmetovalce, Ljubljanski List, Slovan, Zadruga — je najpotrebniši, najvažniši ali najboljši, ne upam razsojevati, to pa smelo rečem, da „Lj. List“ je izmed vseh najbolj zanimiv in pozornosti najvredniši. Vlada je v njem priznala, da na Kranjskem je

ogromna večina prebivalstva slovenska — 95 % — in da mora biti zaradi tega tudi uradni list slovenski. Ali čudno je vendar, da kljub temu izhaja ta list samo kot priloga nemškemu, ne pa narobe, da so vsi uradai oglašili le v nemškem listu. V prvih brojih obravnava ta slovenska priloga domače zadeve večinoma tako, da si skoro nobene razlike med njim in dragimi narodnimi glasili; v 21. broji je pa naenkrat prešel na stališče, s katerim se ne ujemajo drugi slovenski listi. Ta zagovarja nemščino z razlogi in dovtipi, ki niso tuji našim nemškutarjem in nehoté pride človeku na um marsikaj. Nemščina v prilogah do deželne vlade, nemščina celo v napisih na „Čitalnici“! Poslednje vprašanje je bilo uže rešeno, predno je prišlo po časnih na dan, ne sicer tako kakor je želel uradni „Lj. List“, ampak po občnej želji članov tega izključljivo narodnega društva, in hvala Bogu! vlada pri tem ni škode trpela. Kar se pa tiče veljave edino slovenskih prilog do deželne vlade (tržni in klavnični red mesta ljubljanskega), bo imelo upravno sodišče zadnje besedo; naj ta izpade kakor hoče, Slovenci nimamo izgubiti ničesar. Uradni list pričakuje, da mesto propade; ako se to zgodi, veselili se bomo z njim vred vsi Slovenci: kajti ako razsodi upravno sodišče, da v mestih z mešanim prebivalstvom morajo biti magistratovi oglašiti tudi v drugem deželnem jeziku pisani, potem bodo smeli Slovenci v Gradci, Mariboru, Trstu, Gorici itd. enako pravico zahtevati. Kake kisle obraze bodo delali zagrizeni Nemci in Lah! St.

Komen, 19. marca. (Petje.) Dolgo časa imeli smo na pevskem polju v Komnu mir, tihoto, zimo; a kakor nas srčno razveseli po dolgo trpečej zimi krasna vigneč, tako nam ugaja po dolgem prenehanju zopetno probujenje krasnega petja. Danes smo slišali v komenski cerkvi zopet pevce, kateri so skušali z vse mi močmi in izurjenostjo povzdigniti z lepim petjem cerkveno slovesnost.

Vsakemu je znano, da lepo ubrano petje blaži človeku srce, ga navdušuje ter dela vselega, ako je poštenjak. Kaj je lepo cerkveno petje, zna pač sleherni, koji ima srce in čut na pravem mestu. Zato gorko priporočam vsem prijateljem našega kraja naj z besedo, z dobrim zgledom in s pristopom k pevskega zbora pomagajo, da se lepo petje bodisi cerkveno, bodisi narodno zopet obudi ter da procvete do one stopnje, na kateri je bilo pri nas pred 15 in 20 leti. — Kdo se ne spomnja dobrega komenskega pevskega zbora pod povodnji gg. Mozetičem, Pianom in Hočevarjem. Ali kakor povesod, tako je tudi pri nas začel list za listom z drevesa padati; vendar prav takrat, ko je staremu deblu suša pretihla, prišla je o pravem času pomoč, o kateri upamo, da je gotovo resna. — Ker je bil vrli gospod učitelj Koršič prestavljen v Štjajak, prišel je na njega mesto gospod Lužnik, na muzikalnem polju izvrstna moč, ljubitelj petja, kateremu, kakor se je izrazil, tudi ne manjka dobre volje podučevati v petji stare pevce in spodbujati mlajše moči pevskega zbora.

Gotovo kliče vsak poštenjak z menoj temu ustajenju od smrti in temu pomlajenju: Slava! Neustrašno tako naprej, sebi in narodu v čast ter slavo.

Posmechovalec tega blagega početja, pohajšljivcem in odpadnikom ter vsej častivredni družbi, ki ruje proti pevcem, ostane sramota.

Končevaje svoj bori dopisicé kličem vsem vrlim pevcem in njih vojni:

Povzdignimo krepke glase,
Domovini v slavo.

A.

Politični pregled.

O špeciální debati proračunovi v državnem zboru na Dunaji nam je še dodati, da se je minister Conrad o znani resoluciji za slovenske paralelke letos dosti ugodnejše izrazil nego lani. „Kar se je na Kranjskem zgodilo, upelje se po prestani skušnji lahko tudi drugod“, je g. minister letos rekel, dočim je lani izjavil, da ne smatra te resolucije resne. Tudi na Raič-ovo resolucijo, da se napravijo v Gradci na vseučilišči slovenske stolice, je g. minister odgovoril, da bo treba poskus tudi v tem smislu nadaljevati, kar je ustavoverce hudo razkačilo. Gospod dr. Vošnjak, ki je bil pri ti točki glavni govornik, je štajerska nemška poslanca dr. Foregger-ja in Schmiederer-ja hudo razčesal in svoj govor končal z izrazom nade, da bi g. minister ostalim Slovencem to dovolil, kar je dal kranjskim. Pri debati o obrtnih učnih zavodih je g. dr. Poklukar nasvetoval resolucijo, ki je bila tudi sprejeta, naj se na Gorenjskem ustanovi strokovnjaška šola za izdelovanje pušek in šola za lesno obrt v Ljubljani. Od 21. t. m. se je debata naučjevala tudi v večernih sejan in je

trajala do 26. t. m. Vse točke proračuna so bile po odsekovih nasvetih sprejete. Med debato je tirolski poslanec Bertolini govoril tudi o zadevi tržaškega lista „Indipendente“, katerega urednik je bil od porotnikov v Inomostu obsojen. Gospod poslanec je grajal to, da je prišel urednik lista pred porotnike v Inomost, ter je rekel, da bi bilo bolje, ako bi vlada upeljala v Trstu izjemno stanje. Minister Pražak je odgovoril, da se bo morala vlada sprijazniti z mislijo izjemnega stanja v Trstu, ker so razmere tam čudne. Dalmatinski poslanec Bulat je dalje med debato tudi poudarjal, naj se izvede v Dalmaciji enakopravnost za Hrvate, dočim je grof Margheri nasvetoval, naj se podaljša Rudolfova železnica do Karlovca. Od 26. do 29. t. m. ni sej, v soboto začne zopet zborovanje, ki bo trajalo do 3. aprila, potem začnejo počitnice, ki bodo trpele do 25. aprila, sv. Marka dan. Še pred Veliko nočjo se sklence postava o železnici Metković-Mostar in postava o urejenju duhovenske plače.

Ogerska zbornica je sprejela in potrdila končne račune med Ogersko in Hrvatsko za 1. 1881. Madjari so sklenili kljub upiranju hrvatske vlade, da bode sedež ravnateljstva Zagorske železnice v Pešti in postavni jezik madjarski. V Budapešti sešlo se je nad 60 odličnih ogerskih Srbov z namenom, da se bodo posvetovali, kako naprej postopati. Kakor kaže, je večina za to, da se podpira sedanja ogerska vlada.

V Italiji je bila nastala ministerska kriza. Ministerski predsednik Depretis je z vsemi ministri vred dal ostavko, ki je bila od kralja tudi sprejeta, a kralj je dal Depretisu vnovič povelje, naj sestavi novo ministerstvo, kar se mu je tudi posrečilo. Razen četririh ostanejo prejšnji ministri na svojih sedežih.

Francosko-kitajska vojska se bliža svojemu koncu, francoska vlada se že bavi z vprašanjem, koliko odškodnine naj bi zahtevala od Kitajcev.

Domače in razne vesti.

Vzvišeni gospod baron Depretis, c. k. namestnik v Trstu je bil danes v Gorici in je obiskal predpoludne milostljivega gospoda knezonadškofa goriskega Alojzija.

Vitezičev govor v današnjem listu priporočamo, kakor zadnjé, prav toplo p. n. gospodini naročnikom; gg. dopisnike pa prosimo potrpljenja.

Vabilo k velikej besedi, katero priredi „Slovenska Čitalnica“ v Gorici v nedeljo dne 30. t. m. Pričetek ob 8. uri zvečer. Spored. I. del. 1. „Pesem lovčeva“, vglasbil A. Nedvéd, poje moški zbor. 2. „Solski nadzornik“, vesela igra v enem dejanju, spisal Kosta Trtkovič, poslovenil Miroslav Malovrh. Osobe: Popovič, solski nadzornik. Petrovič, selski učitelj. Katra, njegova žena. Jelica, njuna hči. Stanko, pripravnik. Kragulj, pisar. 3. „Katica jugoslovanskih narodnih pesem“ iz Fr. Kuharčeve zbirke; poje ženski zbor sé spremljevanjem na glasoviru. 4. „Knezov sin“, sp. M-c (deklamacija). 5. „Ustaj rode“, vglasbil Fr. S. Vilhar; poje mešani zbor. II. del. 6. „Advokata“, komičen prizor s petjem, vglasbil Fr. Schubert. Osobe: Prvi advokat — tenor I. Sempronijan (kmet) — tenor II. Drugi advokat — bas. 7. „Domovini“ vglasbil Fr. S. Vilhar; poje mešani zbor. 8. „Krojač Fips“ ali „Nevarni sošed“ burka v enem dejanju. Poslovenil D. Hostnik. Osobe: Fips, krojač. Lizika, njegova varovanka. Lucija Polajka, kramarica. Leon Mihelič, mlad kupec. Lojze, njegov služabnik. 9. „Brže junaci“, vglasbil N. Steos, poje moški zbor sé spremljevanjem na glasoviru. Po besedi domača zabava s tombolo. Opomba: Vabilo velja kot vstopni list.

ODBOR. Temu vabilu nimamo kaj dostavljati razen uljudne prošnje, naj se čitalnični udje in vabljeni rodoljubi v obilnem številu udeležé te velike besede, za katero so se pevcí in veselilni odsek mnogo trudili, da bi ustregli želji slavnega občinstva. Namenjeni stí bili v postu dve besedi, ali razné ovire tega niso pripustile. Naj bi bila udeležitev tako obilna, kakor bo izvršitev programa mnogo vrstna in krasna, kolikor se more soditi po skušnjah in pripravah. Nobenega čitalničarja naj bi ta večer ne pogrešali v čitalničnih prostorih.

Slovensko bralno in podporno društvo v Gorici imelo je preteklo nedeljo ob 8. uri zvečer domačo zabavo s petjem in govorom. Gospod Fr. Podgornik je govoril, po čem naj hrepenijo delavci v današnjih dneh in je žel po govoru splošno in glasno pohvalo. Pevci so tudi pri tej priliki pokazali

svoje veselje in izurjenost v petji. Udeležitev je bila obilna in zabava prav prijetna. Društvo se množi, kakor slišimo, od dne do dne in obeta, da se prav krepko razvije v dušni in gmotni blagor goriških Slovencev.

„Pokojninska zadruga“ se vendar ustanovi. Preteklo nedeljo je bil sklical g. Povše nekoliko mož, ki so se bili uže prej oglasili za tako zadrugo, v posvet, pri katerem je bil navzoč tudi glavni zastopnik banke Slavije v Ljubljani, gospod Ivan Hribar, ki je z gladko besedo pojasnil pravila, ki veljajo za ta oddelek zavarovanja pri omenjeni banki. Navzoči so se vpisali skoro brez zjeme v zadrugo, ki se osnova, in so postavili tako temelj novemu društvu, ki bo po svoje skrbelo za gmotni blagor onih, ki íse zavežejo plačevati vsak mesec odločeno vsoto, da dobijo, ko pridejo v leta, izgovorjeno pokojnino. Naj bi prinesla zadruga mnogo koristi mnogim rojakom.

„Goriška ljudska posojilnica“ posojuje denar na osebni kredit na menjice, na dolžna pisma in na zastave. Obresti znašajo šest od sto in se morajo za pol leta naprej plačati. Denar se izposojuje tudi na krajše obroke in obroki se tudi podaljšujejo, ako kdo ne vrne o izgovorjenem času. Pri vsakem izposojenju in pri vsakem podaljšanju obroka plača se tudi nekaj uradnih stroškov. Rojaki, ki si hočejo pomagati in rešiti se pijavk, imajo k temu dovolj prilike. Kdor jemlje denar na menjico ali dolžno pismo, mora imeti zanesljivega poroka; drugih težav mu posojilnica ne dela.

Odbor društva „Sloga“ imel je sejo, v kateri je pregledal in popolnil imenik poverjenikov za leto 1884. Rodoljubi, ki so bili v to izbrani ali potrjeni, naj blagovoljivo sprejmejo častno nalogo, če tudi jim daje nekoliko truda. Naj jih tolaži zavest, da delajo za narod in da bodo imeli zaslugi celo pri Bogu, ako delajo to pošteno in z dobrim srcem. Noben zaveden narodnjak bi se ne smel braniti take naloge. — Odbor se je posvetoval tudi o tem, kako bi se izvedli sklepi občnega zbora, ter je sklenil poprašati županije na Vipavskem glede mitnice na Vertovinskem mostu in pripraviti potrebnih pušic, katere se razdelé lastnikom javnih prostorov, da se bodo nabirali v nje radovoljni darovi za narodno šolo. Na dnevnem redu bilo je tudi prašanje glede slovenskih ljudskih šol v Gorici in ovinka pred šempetersko cerkvijo. Po privatnem poročilu je bilo odbora naznanjeno, da se baje delajo priprave za odstranjenje imenovanega ovinka.

Važno za Gorico. Šempaski občinski svet je sklenil, kakor se nam poroča, da kdor se odteguje ob nedeljah in praznikih službi božji, bo moral plačati kazen 50 kr. Odsek treh mož bi imel nadzorovati, da se izvrši sklep (katerega je c. k. okrajno glavarstvo goriško ustavilo). — Naj bi prosil goriški občinski svet, da bi smel vvesti tako takso, v enem letu bi bili mestni dolgovi poplačani in popolnoma bi zginila šibkost, za katero je bolehala mestna blagajna. Ko bi se poskusilo!

Kupčijska zbornica goriška je sklenila peticijo do visoke zbornice poslancev za predelsko železnico in resolucijo do visoke vlade o obrtni postavi v smislu fabrikantov.

Za Pirčev spomenik je daroval A. Božič, vikar v Batah, 1 gl. — do zdaj je nabranih 74 gl. — Spomenik je že naročen pri goriškem mojstru, gospodu Blaži Bitežniku. Ako se natančno izvrši, bo vreden okolo 100 gl.; ako zbirka ne doseže te vsote, iviši se tako, kakor bo primerno dotični vsoti. Prosimo torej vse rodoljube, znanca in častitelje ranjkega, naj nam pošljejo do Velike noči, ako se odmenili kaj v ta blagi namen, da se potem po Veliki noči konečno določi finost in lepota spominka.

Velevažna razzodba. Ces. kr. najvišje sodišče na Dunaji je dué 2. okt. 1883. pod št. 11635 izreklo to le razzodbo: „V smislu §§ 12. in 13. občnega sodnega reda (§ 14. sodnega reda za Istro) treba je latinske listine (dokumente), ktere se rabijo pri ces. kr. sodiščih prinesiti sodiščem v uradnem prevodu.“ — Ker izdajajo naši župniški uradi skoro vse izpiske iz matic rojenih, poročenih in umrlih v latinskem jeziku, štejemó si v čast in dolžnost, opozoriti naše velečestite župniške urade na to velevažno razzodbo, da bodo odsle izdajali strankam take izpiske v deželnem jeziku, ter da s tem obvarujejo stranke marsikacij nepotrebnih stroškov. — Najprilicnejše bi bilo sevéda, ako bi se matice pisale v deželnih jezicích.

„Corriere“ nas noče ali pa ne more véasih umeti, zato pripoveduje slavnemu občinstvu o nas basniški nimajo zadostne podlage v naši pisavi, timvéč v „Corrierovi“ glavi. Našo vest o Juretičevi obsodbi opisuje tako, kakor bi se bili mi ž njo pregrešili zoper ne vemo kako „Corrierovo“ postavó. Kdor ume slovenske besede, stavke in način govora, spozna v naši dotični vesti na prvi pogled, da razen dogodka smo izrekli politično načelo, ki se glasi: posilno in zvičajno italijančenje na Primorskem je državi nevarno, ker irredenta nahaja največ delavnega orodja med

takimi poitalijančenci. Kdo vé, ali nas bo „Corr.“ zdaj umel?

Za tolminske ceste sprejel je državni zbor vse tiste vsote kot podporo, katere smo že v nekem prejnem listu omenili. Pričakovati je torej, da se cestne zadeve v naših hribih polagoma vendar zboljšajo, če tudi trpi deželna blagajnica na sušici ali vodenici.

Ivan Vesel-Koseski, c. k. finančni višji svetovalec v pokoji, slavni slovenski pesnik, je umrl 26. t. m. ob 4¼ popoldne v 85. letu starosti po kratkej a težkej bolezni. Pred 20 leti mudil se je pokojnik nekaj časa v Gorici zaradi zdravstvenih oziróv in je takrat v marsikaterem sreci, ki zdaj krepko bije za narod slovenski, vzbudil iskro narodne navdušenosti. Njegove rodoljubne budnice, katere je objavljál v „Novicah“ znane so vsakemu omikanemu Slovincu in so mnogo pripomogle, da se je zbudil v Slovincih ponos na svojo narodnost. Pogreb je bil danes popoldne o 5. uri v Trstu, kamor so poslale vence z narodnimi trakovi in primernimi napisí: „Soča“, „Čitalnica“ in „Sloga.“ („Soča“ buditelju naroda; — „Sloga“ pevcu buditelju.) Koseskijeve zasluge za narodnost in pesništvo slovensko zabilježila je zgolovina z nelzbrisljivimi črkami. Tudi njega, kakor Vodnika, bodo poznim unukom pesmi pele.

V Vertovinu pri Kamujah prišla sta dvojčka (dve punčki) na svet, katerih trebuha sta bila do vrh želodca popolnoma vkup zraščena. J eden otrok je bil blizu za celo glavo večji od drugega. Šibkeji je nekoliko trenutkov po porodu umrl, močnejši pa blizu pol ure potem.

Čudno, da se nikjer noben nasprotnik „cecilijanske glasbe“ ne oglasi. Ali so morda vsi zginili? Ali se ne upajo dokazati svojega prepričanja? Ali jim je tako malo mari, da „cecilijanci“ škodo delajo slovenskemu narodu? Pokažite se z Vašim mnenjem; pametnega, resnega razgovora se menda vendar ne bojite. Dopisnik iz — —

Podpiralna zaloga slovenskih vseučiliščnikov v Gradcu je imela do oktobra 1883. glavnice (premoženja) v pisnih denarne vrednosti 4600 gl., v gotovini 107 gl. 65 kr. Letni dohodki so bili teh le vrat: ostanek od leta 1882. 111 gl. 14 kr.; za razdelitev darovanih 160 gl.; obresti premoženja 175 gl. 75 kr.; vkup 446 gl. 89 kr. Stroški so znašali 270 gl. 30 kr. Za leto 1884. ostalo je torej v gotovini 176 gl. 59 kr. Opravilni odbor, kateremu načelnik je profesor dr. Krek, navaja v letnem poročilu vse dobrotnike po imenih ter se jim za dano podporo prav toplo zahvaljuje. Tako je lepo, da se dajejo javni računi in da se podpiranci javno zahvaljujejo svojim dobrotnikom, ki iz tega spoznajo, da so bili darovi dobro obrnjeni.

Poziv slovenskim pisateljem. Odbor „Matice Slovenske“ se obrača do vsch rodoljubnih pisateljev slovenskih z iskreno prošnjo, da bi čim prej tem bolje tudi letos poslali primernih donečkov za letošnji Letopis.

Kakor lani vzprejemali se bodo tudi letos v Letopis samo izvirni znanstveni in znanstvenopoučni spisi iz raznovrstnih strok človeškega znanja; vendar je želeli, da bi čestiti gospodje pisatelji svojim razpravam izbrali take predmete, ki ugajajo obče znanim kužiževnim potrebam naroda slovenskega, ter priajo zaradi svoje splošne zanimivosti večini Matičinih družabnikov.

Rokopisi naj se pošiljajo do konca junija t. l. ali naravnost uredniku Letopisa, g. prof. Fr. Levca, ali pa prvosedstvu Matice Slovenske v Ljubljani.

Po pravilih določena nagrada v Letopis vzprejetim spisom se izplača, kadar bode knjiga dotiskana. V Ljubljani, 19. marca 1884.

Za odbor „Matice Slovenske“: Grasselli, prvosednik. Prof. Senekovič, odbornik.

Št. 155.

Razglas.

Naznanja se, da v Nabrežinskih semnjih (dne 5. aprila, 17. septembra in 27. oktobra vsacega leta) bode zraven vsakovrstnega blaga tudi živina (voli, krave, konji itd.) na prodaj. Živina bode letos občinske pristojbine (takse) popolnoma prosta.

Vabijo se torej č. g. prodajalci in kupci živine bližnjih in daljnih krajev, da bi se mnogobrojno udeležili že prihodnjega semnja 5. aprila t. l.

ŽUPANSTVO V NABREŽINI,
dne 20. marca 1884.
Župan: Caharija,

Pivovarna i Senožeah

ima v zalogi izvrstno pivo v sodčih in butelijah. Priporoča se vsem dosedanjim prejemnikom in drugim gostilničarjem, ki želé sl. občinstvu z zdravo pijačo postreči.

Postrežba je natančna in po ceni. Senožet, pošta Postojna.

Prečastiti gospod! Štejem si v dolžnost, da Vam naznanim izvanredno ugoden uspeh „dr. Roze življenskega balzama“.

Nadlegoval me je namreč dalje časa taka težava v želodci, da sem smel uživati le najlažje jedi, a najesati se nisem smel nikoli.

Če sem kaj več jedel ali kaj tolstega použil, občutil sem nenavadno težavo in slabost.

Zatekel sem se k najrazličnejšim zdravilom in sredstvom, ne da bi mi bilo kaj pomagalo. Vašemu izvrstnemu „dr. Roze življenskem balzamu“ se moram pa zahvaliti za popolno ozdravljenje. Pet steklenic vašega „dr. Roze življenskega balzama“ sem porabil in morem zdaj po peimesečni želodčni bolezni zopet opravljati prejšnja opravila.

Naznanjam Vam ob enem, da mnogi znanci so rabili Vaš „dr. Roze življenski balzam“ pri želodčnem krči, omotici, srčnem bitju itd. z najboljim uspehom, za kar se Vam vsi presrečno zahvaljujejo. Prosim, pošljite mi zopet pet steklenic.

Spoštovanjem
Jožef Hansmann, tkalec.

Heinrichsdorf pri Friedlandu (Češko).

Nagla in gotova pomoč za želodčne bolezni in njih nastopke.

Ohranitev zdravlja

je odvisna zgolj od ohranitve in pospeševanja dobrega prebavljanja, ker ta je glavni pogoj zdravja in telesnega in dušnega dobrega čutenja. Najbolj potrjeno **DOMACE ZDRAVILLO**, prebavljanje vrediti, doseči primerno močanje krvi, odpraviti pokvarjene nezdrave krvne dele, to je uže več let sploh znani in priljubljeni

dr. ROSA življenski balsam.

Napravljen iz najučeljših, zdravniško najkrepkejših zdravilskih zelišč, potrjen je posebno kakor gotova pomoč pri vseh slabostih prebavljanja, posebno pri presejanju, po kilem dišečem riganju, napenjanju, bluvanju, pri bolečinah v telesu in želodcu. Želodčnem krču prenasabanju želodca z jedmi, zasliženju, krvnem navalu, hemeroidah, ženskih boleznih, boleznih v šrevih, hipohondriji in melanholiji (vsled slabega prebavljanja); on oživlja vso delavnost prebavljanja, dela zdravo in čisto kri in belno telo dobiva zopet poprejšno moč in zdravje. Vsled te izvrstne moči je postal gotovo in potrjeno ljudsko domače zdravilo ter se sploh razširil.

I steklenica 50 kr., dvojna steklenica I gl.

Na tisoče pohvalnih pisem lahko vsak pregleda. Pošilja se na frankirana pisma proti povzetju zneska na vse strani.

SVARJENJE!

Da se izognejo neljubim napakam, zato prosim vse p. n. gg. naročnike, naj povsodi izrečno **dr. Rozov življenski balsam** iz lekarne B. Fragner-ja v Pragi zahtevajo, kajti opazil sem, da so naročniki na več krajih dobili neuspešno zmes, ako so zahtevali samo življenski balsam, in ne izrečno **dr. Rozovega življenskega balzama**.

Pravi dr. Rosov življenski balsam

dobi se samo v glavni zalogi izdelovalca B. Fragner-ja, v lekarni „k črnemu orlu“ v Pragi, Ecke der Spornergasse Nr. 205-3. — V GORICI: G. Cristofoletti, lekarničar; G. B. Pontoni, lekarničar; R. Kürner, lekarničar. A. de Gironcoli lekarn. V OGLEJI: Damaso d'Elia. — V TRSTU: P. Prendini, lekarničar; G. Foraboschi, lekarničar, J. Serravallo; Ed. de Leitenburg, lekarničar. Ant. Suttina — V ZAGREBU: C. Arazim, lekarničar.

Vse lekarne in večje trgovine z materialnim blagom v Avstro-Ogerskeji imajo zalogo tega življenskega balzama.

TAM SE TUDI DOBI:

Pražko domače mazilo zoper bule, rane in vnetje vsake vrste.

Ako se ženam prsa vnamejo, ali strdijo, pri bulah vsake vrste, pri turih, gnojnih tokih, pri črvu v prstu in pri nohtanju, pri izlezah, oteklinah, pri zmaščenju, pri morski [mrtvi] kosti zoper revmatične otekline in putiko, zoper kronično vnetje v kolenih, rokah, v ledji če si kdo nogo spahne, zoper kurja očesa in potne noge, pri razkopanih rokah, zoper lišaje, zoper otekline po piku mrčesov, zoper tekoče rane, odprte noge, zoper raka in vneto kožo ni boljšega zdravila, ko to mazilo.

Zaprte bule in otekline se hitro ozdravijo; kjer pa ven teče, potegne mazilo v kratkem vso gnojico na-se, in rano ozdravi. — To mazilo je zato tako dobro, ker hitro pomaga in ker se po njem rana prej ne zaceli, dokler ni vsa bolna gnojica ven potegnena. Tudi zabrani rast divjega mesa in obvaruje pred snetom (črnim prisadom); tudi bolečine to hladilno mazilo poteši. — Odprte in tekoče rane se morajo z mlačno vodo umiti potem se le s mazilo na nje prilepi.

Škatljice se dobijo po 25 in 35 kr.

Balzam za uho.

Skušeno in po mnogih poskusih kot najzanesljivejšo sredstvo znano odstrani naglušnost, po njem se dobi tudi popolno uže zgubljen sluh. I sklenica I gl. a. v.

Dr. Alojzij Delpiero

zdravnik-ranocelnik-porodničar

stanuje v ulici sv. Antona

h. št. 1. prvo nadstropje

v Gorici.

ANTON POTATZKY

V GORICI

obilna in mnogovrstna zaloga norimberskih, galanterijskih, malih reči in igrač

na debelo in na drobno.

Največi izbor blaga za raznošeeke (havzararje), kramarje, črevljarje in krojače, potem molkov, svetih podob itd. dišav, mil itd.

Posebnost:

VRTNA SEMENA

najodličnejših plemen.

PRODAJALNICA: Gorica, via Rastello št. 7 nasproti c. k. loterijni kolekturi.

CVET ZOPER TRGANJE

po dr. Maliču

Schujmarte.

je odločno najboljšo zdravilo zoper protin ter revmatizem, terganje po udih, bolečine v križi ter živcih, otekline, otrpnele ude in kite itd., malo časa že se rabi, pa mine po polnem trganju, kar dokazuje obilno zahval. Zahteva naj se samo „cvet zoper trganje po dr. Maliču“ s zraven stoječim znamenjem; I steklenica 50 kr.

Zahvala.

Gospodu pl. Trnkoczy-ju, lekarju v Ljubljani. Mojamat se na protinske bolezni na nogi silno trpeli in razna domača zdravila brezuspešno rabili. Ko je pa bolezen čedalje hujša prihajala in uže več dni niso mogli stopiti na nogo, spomnim se na Vaš dr. Maličev protinski cvet po 50 kr. ter si ga nemudoma naročim. In res imel je čudovit vspeh, da so se po kratkeji rabi oprostili mučnih bolečin. S popolnim prepričanjem priznavam torej dr. Maličev protinski cvet kot izvrstno zdravilo in ga vsakemu bolniku v jednakej bolezni priporočam. Vašej blagorodnosti pa izrekam najprisrčnejšo zahvalo, z vsem spoštovanjem udani

Fran Jug, posestnik v Šmarji p. Celji.

Plavinski zelišeni sirup krajnski, izboren zoper kašelj, hripavost, vratobol, prane in pljučno bolečine; I steklenica 56 kr. Koristnejši nego vsi v trgovini se nahajajoči soki in sirupi.

Kri čistilne kroglice, c. kr. priv., ne smole bi se v nijednem gospodinjstvu pogrešati in so se užo tisučkrat sijajno osvedočilo pri zabasanji človeškega telesa, glavobolu, otrpnenih udih, skazenem želodcu, jetrnih in obistnih boleznih, v škatuljah à 21 kr.; jeden zavej s 6 škatuljami I gold. 5 kr. Razpošilja se le jeden zavej.

Naročila se izvrše: najhitreje s poštnim povzetjem v lekarni pri „samorogu“

Jul. pl. TRNKOCZY-ja na Mestnem trgu v Ljubljani.

Gotov pomoček.

Vsadko dobi plačilo hitro nazaj, ako bi ostal moj gotovi

ROBORANTIUM (pomoček, da brada raste)

brez uspeha. Ima tudi gotov uspeh proti pleši, izpadanju las, luskinasti glavi in osivljenju las. Uspeh je gotov po nekaterem drgnenju. I Delujehitro. Izvirne steklenice razpošilja po I gl. 50 kr., steklenico za poskušnjo po I gl. I. Grolich v Brnu. Zaloga: v Gorici: Cristofoletti, lekar; v Trstu: Pavel Rocca, lekar v mestni palači; v Ljubljani: Ed. Malve; v Zadru: N. Androvich.

Roborantium rabi se pogosto z uspehom tudi proti slabosti spomina in bolesti v glavi, kar se lahko dokaže se spričevali in zahvalami.

NB. V imenovanih zalogah dobi se tudi ustna karpaska voda Grolichova, gotova pomoč zoper vsakorano bolezen zob, neobhodno potrebna, da se ohrani njih lepota, izvrstno sredstvo, da se ohranijo in čistijo zobje, usta in lesna, sestavljena iz zdravilnih korenin moravskih Karpat; prave steklenice po 60 kr.

Prav dober domači brinjevec

po I gl. liter, in tudi na veliko, dobi se

v Čepovanu pri

Štefanu Šuligoj-i.

Št. 163.

Razpis službe.

Pri tukajšnji c. k. kupčijski in obrtnijski zbornici se more nastopiti s 1. julijem t. l. tajnikova služba, s katero je združena letna plača 1500 gl., ki se plačuje v mesečnih zneskih naprej, in pravica do pokojnine v smislu dotičnega vodila, potrjenega od visokega c. k. ministerstva.

Tajnik se bo stalno imenoval po preteku enega leta za poskušnjo, katera mora zbornico popolnem zadovoljiti.

Prosilci morajo biti avstrijski državljani, morajo znati popolnoma italijanski in nemški in po mogočnosti slovenski jezik.

Prošnje se spričevali, ki dokazujejo sposobnost prosilcev za razpisano mesto in njih znanstveno izvedenost v tej stroki (§ 14. postave 29. junija 1868, državnega zakonika zvezek XXXIV. št. 85), naj se pošljejo predsedstvu tukajšnje kupčijske in obrtnijske zbornice do konca aprila t. l.

Kupčijska in obrtnijska zbornica v Gorici, 1. marca 1884.

Predsednik

VILJEM pl. RITTER.

Pri knjigarji Seitz-i v Gorici je na prodaj po znižani ceni — za 1 gl. 30 kr.

VELIKI TEDEN

in

Velika Noč,

spisal profesor Andrej Marušič.

Knjiga se pošilja tudi po pošti na povzete. Kdor pa denar uže z naročilom vred pošlje, naj pridene še 10 kr. za vozni list.

Kar ne pristuje, radi zamenimo.

SAMO

pri Ignaciji Steinerji v Gorici, nasproti nadškofjski palači,

moreš si priskrbeti po ceni trdno in lepo obleko urejeno ali po meri.

Za pomladanski čas dobiva se tam:

1000 celih oblek z volne po gl.	8 do 30
750 povrhnih sukenj z volne	gl. 8 " 22
2000 volnenih hlač	gl. 2.75 " 8
1500 volnenih jop	gl. 5 " 15
800 oblek z volne za dečke in otroke	gl. 2.50 " 8

Ogromna zaloga tkanin za obleko po meri. Blago na ogled doni na deželo, kdor se oglasi, brezplačno in poštne prosto.

Ima svojo krojačnico.

Kar ne pristuje, radi zamenimo.

Čudovite kapljice

sv. Antona Padovanskega.

zoper beli tok, bojazt, zoper bitje sreča ter čistijo pokvarjeno kri. One ne pregzajo samo omejenih bolezni, ampak nas obvarujejo tudi pred vsako boleznijo.

Prodajajo se v vseh glavnih lekarnicah na svetu; za naročbe in pošiljave pa edino v lekarnici Cristofoletti v Gorici, v Trstu v lekarni C. Zanetti in G. B. Rovis in v lekarni Alla Madonna v Korminu.

Ena steklenica stane 30 novcev.